

Oda mladosti: konkretno za mlade

Samostojna življenjska pot je cilj vsakega mladostnika, a samostojnost v Sloveniji predstavlja nadstandard: visoke cene najemnih stanovanj, prenizki prihodki, težak vstop na trg dela in posledično nezmožnost pridobitve kredita so zgolj nekateri od razlogov, da se mladi ne osamosvojimo in ostajamo v primarni družini. Povprečna starost mladih, ki se odselijo iz skupnega gospodinjstva, je v Sloveniji ena najvišjih v Evropski uniji. Za moške znaša 28,6 let, za ženske pa 26,3 leta. Za primerjavo: na Švedskem je povprečna starost osamosvajanja mladih pri 16 letih, povprečna starost v Evropski uniji pa je bila leta 2019 26,2 leti. V Slovenski demokratični mladini ugotavljamo, da so zgoraj naštetja dejstva pomembna, če ne celo bistveni razlog za to, da se mladi kasneje in težje odločimo tako za samostojno pot kot za ustvarjanje svoje družine, ki je temeljna celica naše družbe. Po statistični napovedi se bo število slovenskih državljanov ob trenutni stopnji rodnosti čez tri desetletja spustilo pod 2 milijona¹. A ne le to, mladi potrebujemo tudi ugodno okolje za razvoj svojih dejavnosti, talentov, idej in ciljev, tako v okviru formalnega kot tudi neformalnega učenja. Če tega ne najdemo v domovini, potem svojo srečo iščemo drugje, predvsem v tujini. Število mladih, ki se je v zadnjih letih izselilo, prav zaradi neugodnih življenjskih razmer, se je podneseterilo. Glede na vse naštetje niti ni presenetljivo, da v zadnjih 10 letih beležimo znaten upad splošnega zadovoljstva mladih z življenjem².

Prihodnost ustvarjam doma

"Doma je najlepše" je slogan v katerega v Slovenski demokratični mladini močno verjamemo in prav je, da ga začutijo vsi mladi. Mladim ne moremo zameriti želje po boljših in konkurenčnejših pogojih, ki jih predstavlja širši svet. Pa vseeno – naša naloga je, da mladim zagotovimo ključne pogoje, ki bi jih prepričali, da ostanejo in ustvarjajo tam, kjer je najlepše, v lastni domovini.

V Slovenski demokratični mladini vidimo mnoge možnosti za izboljšave življenjskih pogojev. Potrebujemo izvršilno politiko, ki bi te pogoje želela in tudi zmogla ustvariti, tako da bi mladi svojo prihodnost ustvarjali v Sloveniji,

Štipendiranje

Trenutna politika štipendiranja ne omogoča dovolj šne finančne neodvisnosti v času študija, zato v Slovenski demokratični mladini stremimo k učinkovitemu, naprednemu in uravnoveženemu načinu štipendiranja. Zavedamo se, da je za zagotavljanje razvoja države potrebno ohraniti sorazmernost med spodbujanjem visoko kvalificiranih poklicev, ki zahtevajo višjo stopnjo izobraženosti in interdisciplinarnosti na eni strani, kot tudi specifičnih deficitarnih poklicev na drugi strani. Trg dela je vedno bolj sestavljen iz tako imenovanih mikro-poklicev, saj trendi nakazujejo, da bo več kot polovica mladih v prihodnosti opravljala poklice, ki danes še ne obstajajo. Zato v Slovenski demokratični mladini težimo k bolj aktivnemu sledenju sodobnih tehnoloških in družbenih trendov, strategijam razvoja, predvsem pa zagotavljanju konkurenčnosti Slovenije znotraj Evropske unije, z ugodno davčno in štipendijsko politiko. Ob tem spodbujamo usmerjeno poklicno izobraževanje, ki je premalo cenjeno, kar se je v nekaterih segmentih, posebej pa na zdravstvenem področju, izkazalo prav v času epidemije. **Z aktivno politiko promoviranja in nagrajevanja bodo ti poklici vedno bolj iskani, hkrati bolje plačani in tako zanimivejši za mlade.**

¹ Our World in Data - Population projection by the UN, Slovenia

² Mladina 2020, Urad RS za mladino, MIZŠ

V zadnjem desetletju se je v Sloveniji pospešeno oblikoval trend “bega možganov”, zato v Slovenski demokratski mladini aktivno iščemo rešitve s katerimi bi mlade nagovarjali k nabiranju kvalitetnih izkušenj in prakse v tujini, hkrati pa bi jih z ustrezno politiko nagrajevanja ob zaključku študija obdržali doma. **Tako predlagamo:**

- 1. Obvezna plačana praksa ob zaključku študija v sklopu zaključnega dela v višini 30 % minimalne plače.** Mladi po končani izobrazbi nimajo ustreznih kompetenc, ki bi jim omogočale lažji vstop na trg dela. Obvezna plačana praksa bi pripomogla k lažji prvi zaposlitvi in morebitnemu nadaljevanju dela pri istem delodajalcu.
- 2. Ustvarjanje ustreznih finančnih pogojev za vračanje mladih strokovnjakov iz tujine v Slovenijo.** V Slovenski demokratski mladini menimo, da je nujna posodobitev izobraževalnega sistema s tem, da omogočimo lažji prihod slovenskih strokovnjakov iz tujine nazaj v Slovenijo, tudi s pomočjo ustreznega dodatnega štipendiranja mladih strokovnjakov. Trenutno so pogoji slovenskih univerz neprimerljivi z najboljšimi tujini univerzami, zato naši profesorji, ki bi se dejansko želeli vrniti nazaj v domovino in predavati na naših univerzah, našim študentom, to idejo zaradi zapletenosti postopka in nemogočih pogojev, opustijo. S prihodom naših strokovnjakov nazaj v Slovenijo bi tudi slovenske univerze postale privlačnejše za mlade in konkurenčnejše v svetovnem merilu.

Naj vsaka delovna izkušnja šteje!

Za vstop na trg dela je nujna predložitev verodostojne listine o preteklih delovnih izkušnjah, ki za delodajalca predstavljajo legitimen vir informacij kandidata. Mladi ob zaključku posameznega študentskega dela ne prejmejo ustreznega potrdila, ki bi lahko služil v ta namen. Zato **predlagamo, da je ob končanem študentskem delu delodajalec zavezan k izdaji enotnega obrazca, iz katerega je jasno razvidno opravljeno delo v skladu z izobrazbo, številom ur, ki jih je posameznik opravil, vrsto dela, ki ga je opravljal in natančno določenimi delovnimi nalogami, ki so bile del delovnega procesa študenta.** S takšnim dokazilom bodo mladi ob prvi zaposlitvi dejansko lahko uveljavljali svoje delovne izkušnje, ki jih bo delodajalec upošteval kot verodostojne.

Ugotavljamo, da mladi v Sloveniji na začetku svoje poklicne poti običajno delajo prek študentskega servisa oziroma so redno zaposleni in prejmejo podpovprečno plačo (mladi od 15 do 29 leta v povprečju prejmejo tri četrtine povprečne slovenske bruto plače). Mladim prva lastna finančna sredstva predstavljajo sredstva za osamosvojitve ter pridobivanje novih znanj in izkušenj. V Slovenski demokratski mladini zato predlagamo, da so **vsi mladi do 26. leta opravičeni plačila dohodnine.** S sprejetjem tega predloga bi mlade finančno razbremenili na začetku svoje karijerne poti in bi jim tako dali dodatno spodbudo in motivacijo za delo v Sloveniji. Sredstva iz oproščene dohodnine bi mlademu posamezniku prav prišla pri nakupu svojega prvega osebnega avtomobila in nakupu stanovanja oz. gradnji lastne hiše, posledično pa bi se mladi prej odločali za ustvarjanje družine.

V Slovenski demokratski mladini pozdravljamo predlog novele zakona o davku pravnih oseb, ki prinaša nove olajšave pri zaposlovanju deficitarnih poklicev. Strinjamo se z rešitvami glede povečane splošne olajšave 45 odstotkov za prvo leto zaposlitve in dodatne olajšave 10 odstotkov za osebe mlajše od 25 let.

Želim na svoje!

Bivanjska problematika jen najbolj pereč problem mladih - tako med izobraževanjem kot ob vstopu na trg dela. Menimo, da se je potrebno v Sloveniji osredotočiti predvsem na dolgoročno reševanje

stanovanjske problematike. Ugotavljamo, da je bilo do sedaj od države premalo spodbud za reševanje problematike dostopnosti do stanovanja mladim in mladim družinam.

Prve težave zaznavamo pri namestitvi študentov v študentske domove, ki so sicer prisotne že več desetletij. V predkoronskem času t. j. v letu 2020 je bilo za 76.700 mladih vpisanih v terciarno izobraževanje, na voljo manj kot 15.000 postelj v zasebnih in javnih študentskih domovih. Če se osredotočimo na javne študentske domove, so lahko študentski domovi v Ljubljani sprejeli 7600 študentov, domovi v Mariboru nekaj več kot 2800 študentov, na Primorskem pa nekaj več kot 400 študentov. V Mariboru je bil zadnji študentski dom zgrajen leta 2011, v Ljubljani pa leta 2006. Zato ugotavljamo, da vlaganja v študentske domove v zadnjih letih niso sledila dejanski situaciji: od leta 2009 do vključno leta 2019 je bilo iz javnih sredstev za novogradnje in investicijsko vzdrževanje študentskih domov nakazanih 31.858.166€, Desetletja nevlaganja in zanemarjanja problematike študentskih domov so v zadnjih letih ob povečanem številu vpisanih v terciarno izobraževanje, pripeljala do poglobljenih stisk mladih, ki prebivajo v študentskih domovih. Če se osredotočimo samo na študentske domove v Ljubljani, je vsako leto ob začetku študijskega leta več kot 1000 študentov na t. i. prednostni listi, kar pomeni, da čakajo na prosto sobo, v vmesnem času pa so prepuščeni sami sebi: eni prebivajo v hostlih in hotelih, drugi plačujejo drage mesečne najemnine, spet tretji se na predavanja vsak dan vozijo tudi iz oddaljenih krajev. Za primer navajamo, da se je ob 7600 prostih mestih v študentskih domovih Ljubljana, na prednostno listo septembra 2020 uvrstilo 3159, zadnji študentje pa so dobili svoje sobe v maju 2021. Tudi čas je v stanju študentskih domov pustil močno sled: od zastarelih kopalnic, ki si jih delijo cela nadstropja študentov, starega vodovoda, starih kuhinj in dotrajane ostale opreme.

V Slovenski demokratični mladini predlagamo, da bi država posebno pozornost namenila **izgradnji novih študentskih domov**. Trdno smo prepričani, da lahko z gradnjo le-teh in obnovo dotrajanih, bistveno pripomoremo k reševanju bivanjske problematike študentov in olajšamo samo bivanje ob študiju. **Obenem pozivamo tudi k povišanju državnih subvencij za bivanje v študentskih domovih.**

Nadalje ugotavljamo, da do problema stanovanjske problematike mladih prihaja v urbano-administrativnih središčih Slovenije, med njimi izstopa Ljubljana. Na drugi strani se periferija sooča z velikim pomanjkanjem interesa po nepremičninah. Zaradi geografsko in gospodarsko specifičnih določenih predelov Slovenije se mladi, ki se v stroki svojega lokalnega okolja ne vidijo oz. za njo niso primerno izobraženi, preseljujejo v večje logistične centre. Nekatere regije nujno potrebujejo predvsem zmogljivejšo in napredno zdravstveno infrastrukturo, kar bi prineslo dodatno razbremenitev urbanih središč. Posledično bi se ponudila tudi dodatna možnost zaposlovanja. Rešitev te problematike v Slovenski demokratični mladini vidimo z **ustanovitvijo pokrajin s svojimi središči**, ki bi določene administrativne funkcije prenesla na svoj nivo. Takšna ureditev bi pomenila lažjo dostopnost služb mladim, ki bi tako posledično ostali znotraj svojega lokalnega okolja. V Slovenski demokratični mladini zagovarjamo **državne subvencije mladim pri nakupu in obnavljanju nepremičnin na podeželju, s čimer spodbujamo priseljevanje na opuščena podeželska območja**. Za določitev ustrezne višine državnih subvencij je potrebna ustrezna kategorizacija območij.

Poenostavitev najema stanovanjskih kreditov in razširjen dostop do neprofitnih ali socialnih stanovanj bi mladim omogočala lažjo in hitrejšo osamosvojitvev. V Slovenski demokratični mladini za reševanje bivanjske problematike mladih predlagamo **ponovno oživitvev in sprejem stanovanjske jamstvene sheme**, ki jo je leta 2019 že predlagala poslanska skupina Slovenske demokratične stranke in v tedanjem razmerju sil državnega zbora ni dobila posluha poslank in poslancev. **Stanovanjska jamstvena shema bo eden od korakov za začetek reševanja stanovanjske problematike mladih.** Zakon o Stanovanjski jamstvenih shemi bo omogočal zaščito kreditojemalcev, kar pomeni, da bo država, ob plačilni nesposobnosti

kreditojemalca prevzela tveganja in kreditno breme za določen čas, dokler se kreditojemalcu ne izboljša finančno stanje. Kreditojemalca s tem ukrepom zavarujemo pred nenadno izgubo strehe nad glavo. Če se kreditojemalcem ne izboljšajo razmere v treh letih, potem država vstopi v razmerje neposredno do banke, s kreditojemalcev pa se vzpostavi najemno razmerje. Pri kreditojemalcih, ki po trenutnih zaostrenih kriterijih najema kreditov niso kreditno sposobni, pa bo v kreditno razmerje kot porok preko stanovanjsko jamstvene sheme vstopila država - država bi vzpostavila jamstveno razmerje med kreditojemalcem in banko. Če kreditojemalec ne bi bil sposoben odplačevati obrokov kredita, bi v to pogodbeno razmerje kot porok vstopila država preko stanovanjsko jamstvene sheme in bi obroke odplačevala banki, za dobo največ 36 mesecev.

Stanovanjska jamstvena shema je, poleg izgradnje novih stanovanj, obnove starih in izgradnje študentskih domov, prvi od ukrepov reševanja stanovanjske problematike mladih. V Slovenski demokratični mladini menimo, da je stanovanjska jamstvena shema prava pot do rešitve stanovanjske problematike, saj mladi danes težko pridemo do kredita pri čemer bomo s stanovanjsko jamstveno shemo kredit najeli lažje in z večjim občutkom varnosti.

Naloga države je spodbujati okolje za ustvarjanje novih družin, zato morajo prednost pri pridobitvi neprofitnih stanovanja imeti prav mlade družine. S takšnim ukrepom bo država zagotovo prispevala k lažji odločitvi mladih za ustvarjanje svoje družine v varnem okolju.

Povezani za digitalni razvoj

Mladi želimo postati konkurenčnejši, razvojno naravnani in enakopravnejši ne glede na to, kje živimo. Za doseg tega je potrebna boljša mobilnost, modernejša cestna in internetna povezanost ter možnost enostavne uporabe naprednih tehnologij, ki nam jih omogoča vedno bolj digitalno okolje.

V Slovenski demokratični mladini opazamo, da je posledica povečanje števila iskanja zaposlitev in s tem stanovanj v mestnih centrih, odseljevanje mladih s podeželja. Med glavnimi razlogi štejemo slabo povezanost prometnic med podeželskim delom regij in njihovimi administrativnimi centri. **Zato predlagamo uvedbo posebnih finančnih skladov, ki bi občinam pomagali pri urejanju lokalnih cest, ki bi bile dodeljene po načelu kategorizacije cest.** Pri tej delitvi bi ključen faktor igral relief Slovenije, saj so skupnosti na višje višinskih predelih dosti bolj prizadete. Znotraj infrastrukturne problematike je potrebno iskati tudi rešitve za problematiko javnih in kulturnih ustanov na podeželju, saj so omenjene ustanove v večini primerov potrebne obnove, ki pa jih lokalne skupnosti večinoma financirajo same. Tretji del problematike je internetna pokritost podeželja, ki se sicer v neki meri že naslavlja znotraj procesa digitalizacije Slovenije, vendar je postopke nujno potrebno pospešiti..

V Slovenski demokratični mladini se ob vsem zgoraj navedenem **zavzemamo za modernizacijo in digitalizacijo na področju študentskega življenja.** V času hitrih digitalnih nadgradenj in pospešenega tempa vsakodnevnega življenja so poenostavitve ključne za kvalitetnejše in bolj dostopno izobraževanje, ob tem pa je kvalitetno izkoriščen prosti čas vedno bolj pomembna in zaželena dobrina. Zato **predlagamo uvedbo večfunkcionalne enotne študentske izkaznice, ki bi študentom in študentkam z veljavnim študentskim statusom lahko služila kot osebni dokument.** Brezkontaktna kartica bi poleg možnosti uveljavljanja subvencioniranega javnega prevoza služila tudi za koriščenje subvencionirane študentske prehrane oz. t. i. študentskih bonov, izposojajo učnega gradiva in druge literature preko enotnega knjižničnega sistema COBISS preko spleta ali v živo, preko nje pa bi študentje lahko koristili študentske ugodnosti v kulturnih in športnih ustanovah.

Mladi in zdravje

V Slovenski demokratični mladini podpiramo zdrav življenjski slog in lokalno ter ekološko pridelano prehrano, zato bi poleg možnosti koriščenja študentskih bonov v gostinskih lokalih, študentom nudili **možnost koriščenje subvencije tudi za nakup izbranih živil v trgovinah in ekoloških kmetijah**. S to možnostjo bomo spodbudili mlade k bolj zdravemu prehranjevanju in kreptvi zdravega življenjskega sloga, po drugi strani pa bi tudi ekološkim kmetijam omogočili dodatne možnosti razvoja. Mnogo mladih bi se morda ob dodatnih možnostih poslovanja odločalo tudi za življenje in delo na kmetijah, s čimer bi omogočili tudi razvoj kmetij, saj je kmetijska dejavnost z mladimi prevzemniki kmetij v tem času v zmanjševanju.

Koronavirusna kriza je vplivala tudi na duševno stanje mladih. Zaradi drugačnih izobraževalnih in študijskih pogojev, zaradi izvajanja študijskega procesa na daljavo, zaprtja mnogih družbenih aktivnosti, ki so jih mladi izvajali poleg svojega študija ali rednega šolanja, bi morali za prihodnje pripraviti tudi ustrezne programe, ki bi naslovili vprašanja duševnega zdravja mladih. **Predlagamo več financiranja organizacij in društev, katerih prvenstvena skrb je duševno zdravje mladih**. Omenjeni bi morali pripraviti ustrezne programe za to, da bi duševnih stisk tudi v času morebitnih podobnih kriz bilo čim manj oziroma bi bile čim lažje obvladljive.

Konkretno za mlade

Letošnjo resolucijo za mlade naslavljamo z **“Odo mladosti: konkretno za mlade”**. Resolucija je tokrat nekoliko drugačna kot običajno, saj menimo, da mladi potrebujemo konkretne rešitve, na podlagi katerih bomo lahko radi in z veseljem živeli, se izraževali ter ustvarjali v domovini. Mladi so garancija prihodnosti, ki jih je po zahtevnem času ob zdravstveni in socialni krizi potrebno prednostno nasloviti. **Z ugodno štipendijsko, stanovanjsko in družinsko politiko, politiko zaposlovanja in hitrejšega regionalnega razvoja bomo Slovenijo naredili privlačno za mlade, ki bodo v naši lepi državi hoteli ostati, delati, živeti in si tu ustvariti družinsko življenje.**

/Programski odbor se zahvaljuje občinskim odborom **SDS Trzin, Lukovica, Log-Dragomer, Brda in ŽO SDS MO Nova Gorica in ŽO SDS Brda** za pripombe in dopolnitve k resoluciji. Za boljši jutri gradimo digitalno družbo vseh generacij. Na tretjem sestanku programskega odbora so bile nekatere dopolnitve že sprejete in vključene v osnutek resolucije, ki bo predložena razpravi in sprejemanju na 12. kongresu v Slovenskih Konjicah/